

УДК 378.147.134: 37.013.77

4. Теорія і методика професійної освіти

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО – КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ**

*Манжос Е.О., кандидат педагогічних наук,
старший викладачкафедриукраїнської та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету*

У статті доведено, що компетентність є інтегративною сукупністю якостей та вмінь, яка вміщує універсальні засоби пошуку, одержання, обробки, подання і передачі інформації, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизації і перетворення інформації в знання. Це забезпечує студентів знаннями і вміннями ефективною та продуктивною обробкою інформації, аналізу та точної оцінки інформації, одержаної з різних джерел, особливо з Інтернету. Значний вплив на розвиток професійної компетентності здійснюється за допомогою мультимедіа-технологій. З'ясовано, що поняття компетентність і компетенції у психолого-педагогічній літературі не мають однозначного трактування. Обґрунтовано категоріальні сутності цих понять та наукових підходів до їхніх дефініцій. Розглянуто структуру професійної підготовки фахівців.

У статті підтверджено, що в сучасному тлумаченні терміну “інформаційна компетентність” найчастіше мається на увазі використання комп'ютерних інформаційних технологій, а точніше визначення слід трактувати як “комп'ютерна інформаційна компетентність”. Щодо питання диференціації понять компетенція і компетентність в аспекті професійної освіти, слушним, на нашу думку, є підхід дослідників, які вважають, що компетенція становить потенціал випускника ВНЗ, а компетентність є актуальним проявом компетенції в діяльності.

Досліджено, що домінуючим блоком професійної компетентності є мотивація (спрямованість особистості та її види); якості (здібності, характер і його риси, психологічний стан і процеси); інтегральні характеристики особистості (самосвідомість, індивідуальність).

Ключові слова: професійна компетентність, компетенція, комп'ютерна інформаційна компетентність, професійна діяльність, комунікативна компетентність.

Манжос Э.А.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО – КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА АГРАРНОЙ СФЕРЫ

В статье доказано, что профессионально-коммуникативная компетентность является интегративной совокупностью качеств и умений, которая вмещает универсальные способы поиска, получения, обработки, представления и передачи информации, анализ, синтез, сравнение, обобщение, систематизации и преобразования информации в знания. Это обеспечивает студентов знаниями и умениями эффективного и продуктивного доступа к информации и, в то же время, аккуратного анализа и точной оценки информации, полученной из различных источников, особенно из Интернета. Значительное влияние на развитие профессионально - коммуникативной компетентности осуществляется в последнее время с помощью мультимедиа-технологий. Определено то, что понятие компетентность и компетенции в психолого-педагогической литературе не имеют однозначной трактовки. В статье обоснованы категориальные сущности этих понятий и научные подходы их дефиниций. Рассмотрена структура профессиональной подготовки специалистов.

В статье подтверждено, что в современном толковании термина «информационная компетентность» чаще всего подразумевается использование компьютерных информационных технологий, а точное определение следует трактовать как «компьютерная информационная компетентность».

Относительно вопроса дифференциации понятий компетенция и компетентность в аспекте профессионального образования, справедливым, по нашему мнению, является подход исследователей, которые считают, что компетенция составляет потенциал выпускника вуза, а компетентность является актуальным проявлением компетенции в деятельности.

В статье доказано, что доминирующим блоком профессионально коммуникативной компетентности являются мотивация, качества и интегральные характеристики личности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компетенция, компьютерная информационная компетентность, профессиональная деятельность, коммуникативная компетентность.

Manzhos E. A.

PECULIARITIES OF THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF AGRARIAN ECONOMY

The article deals with the essence of the concept of “professional and communicative competence” of future specialists of agrarian economy. The professional and communicative competence is an integrated set of skills and abilities that contains universal ways of searching, receiving, processing, presentation and transmission of information, analysis, synthesis, comparison, generalization, systematization and transformation of information into knowledge. It provides students with the knowledge and skills efficiently and effectively access information and, at the same time, accurate analysis and accurate assessment of information obtained from various sources, especially from the Internet. A significant influence on the development of professional competence carries lately availability of multimedia technologies. It is resulted that the concept of competence and competence in psychological and pedagogical literature are not unambiguous interpretation. The structure of the professional and communicative competence of future specialists is determined.

It is substantiated in the article that according to the differentiation concepts professional competence and competence in terms of professional education, reasonable, in our view, is the approach of researchers who believe that competence is potential graduates and competence are important manifestation of competence in the work.

It is studied that the dominant unit of professional competence is the motivation (orientation of the individual and its species); quality (ability and his character traits, psychological and processes); integrated personality characteristics (self, individuality).

It should be noted that in the modern interpretation of the term “information competence” often involves the use of computer technology, and more precise definition should be interpreted as “computer information competence”.

Key words: *professional competence, competence, professional activity, communicative competence, computer informational competence.*

Постановка проблеми. Нова система освіти передбачає реформування роботи навчальних закладів, зумовлюючи потреби в оновленні професійної підготовки та професійної діяльності майбутніх фахівців, котрі пов’язані з розвитком засобів комунікації та інформаційних тенденцій у сучасній освіті.

Професійно - комунікативна компетентність є інтегративною сукупністю якостей та вмінь, яка вміщує універсальні способи пошуку, одержання, обробки, подання і передачі інформації, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизації і перетворення інформації в знання. Це забезпечує студентів знаннями і вміннями ефективного та продуктивного доступу до інформації і, в той же час, акуратного аналізу та точної оцінки інформації, одержаної з різних джерел, особливо з Інтернету. Значний вплив на розвиток професійної компетентності здійснює в останній час наявність мультимедійних технологій.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців аграрної сфери в умовах сучасної вищої педагогічної освіти є однією з головних у низці актуальних освітніх проблем. Це зумовлено необхідністю

формування у студентів професійного мислення, яке має базуватися на високому рівні теоретичної, методологічної та світоглядної культури [2,с.330].

Тому виникає необхідність реалізації “досконалішої концепції і технології, впровадженні нових підходів до вирішення освітніх завдань на всіх рівнях підготовки, починаючи з початкової і завершуючи вузівською” [5,с.4].

Одна з основних вимог сучасного ринку праці до фахівця – це, насамперед, відповідний рівень його професійно-термінологічної компетентності: здатність ефективно здійснювати професійну діяльність, гнучкість і мобільність у виконанні функціональних обов’язків, розуміння важливості власних результатів роботи та ін. [4, с. 197]. Тому модернізація сучасної професійно-аграрної освіти насамперед пов’язана з упровадженням компетентнісного підходу в навчальний процес, згідно з яким результати навчальної діяльності оцінюють комплексно – на основі знань, умінь, навичок та компетенцій. У сучасних педагогічних дослідженнях (В.Байденко, Н.Бібік, В.Безпалько, І.Зязюн, Н.Кузьміна, А.Маркова, Л.Мітіна, О.Овчарук, Л.Петровська, Л.Пуховська, О.Савченко, Г.Терещук, А.Хуторський, В.Шапкіна та ін.) широко впроваджується компетентнісний підхід, який розглядається дослідниками як методологічний підхід, де пріоритетною є спрямованість на навчання, студента, самовизначення та самоактуалізацію.

Метою цієї статті є визначення теоретичної основи формування професійно - комунікативної компетентності майбутніх фахівців сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. З огляду на глобалізацію різних галузей сільського господарства, приєднання України до Болонського процесу значних змін потребує організація процесу навчання у вищій школі. У Програмі дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі аграрної освіти і науки України зазначено, що пріоритетним завданням нині є створення системи визначення рівня професійно - комунікативної компетентності випускників аграрних навчальних закладів в Україні та розробка методів об’єктивного оцінювання рівня компетентності фахівців певних освітньо-кваліфікаційних

рівнів в Україні. Найважливішим завданням сучасної освіти українські науковці визначають її переорієнтацію на визначення компетенцій, що забезпечують якість освіти, адекватну вимогам часу.

У великому тлумачному словнику української мови термін „компетентність” (лат. *Competentia*) стосується особи „яка має достатні знання в певній галузі, яка з чим-небудь добре обізнана, тямуща”, або „яка має повноваження, повноправна, повновладна” [1, с. 445].

Проблемі формування професійної компетентності присвячені наукові праці С. Бондар, В. Давидова, К. Корсак, А. Маркової, Дж. Равена, В. Стрельнікова, С. Тищенко, Л. Хоружої, І. Ящук та ін., в яких представлені загальнотеоретичні питання, що стосуються структури та змісту поняття професійно-комунікативної компетентності. Проблеми формування професійної компетентності розглянуті в працях Н. Баловсяк, І. Бавшина, Б. Беспалова, Д. Мірошина, С. Федорова та ін.

Різні аспекти проблеми компетентності майбутніх фахівців в Україні висвітлювали: І. Гушлевська (поняття компетентності у вітчизняній і зарубіжній педагогіці); О. Локшина (розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу); О. Овчарук (нові орієнтири освітніх інновацій в Україні у контексті компетентнісного підходу до формування змісту шкільної освіти); О. Пометун (компетентнісний підхід — найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти) та ін.

Аналіз цих та інших досліджень засвідчує, що поняття компетентність і компетенції у психолого-педагогічній літературі не мають однозначного трактування.

Поняття компетенція вперше було вжите у США в 1960-і роки в контексті діяльнісного навчання і передбачало підготовку спеціалістів, здатних конкурувати на ринку праці. Різні дослідники визначають професійно-термінологічну компетенцію як готовність спеціаліста застосовувати на практиці одержанні знання, інші – як здатність вирішувати проблеми. Але більшість дослідників погоджуються з думкою, що компетенція ближча до

розуміння „знаю, як”, ніж до „знаю, що”. Така ж неоднозначність простежується у тлумаченні поняття компетентність.

Щодо питання диференціації понять компетенція і компетентність в аспекті професійної освіти, слушним, на нашу думку, є підхід дослідників, які вважають, що професійно-термінологічна компетенція становить потенціал випускника ВНЗ, а компетентність є актуальним проявом компетенції в діяльності. На основі розглянутих джерел і різних підходів робимо висновок, *що професійна компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а досягнення компетентності відбувається через здобуття фахівцем необхідних компетенцій, що становлять мету його професійної діяльності.*

Важливою функцією професійної діяльності майбутнього спеціаліста є комунікативна, яка передбачає обмін інформацією. Іншомовна професійна комунікативна діяльність є засобом передачі форм культури професійної ролі та професійного досвіду. Мовленнєва компетенція не лише дозволяє оволодіння мовою у рецептивному плані, а й у продуктивному – готовність до використання мовних одиниць у процесі професійного навчання. Мовленнєва компетенція забезпечує умови для розвитку мовних здібностей. Комунікативна компетенція є частиною професійної культури майбутнього фахівця, збагачуючи його інформацією про професійні особливості спілкування. Таким чином, комунікативна діяльність майбутнього фахівця сільського господарства - це складний процес відображення професійної культури в процесі діяльності, що вимагає необхідність розширення підходів професійної компетентності студентів у процесі професійної підготовки. Розвиток комунікативної культури в процесі вивчення іноземних мов здійснюється в практичній діяльності, що передбачає організацію різних способів навчання. Використання інтерактивних методів дозволяє засвоювати навчальний матеріал у формі активної діяльності, а не у формі його заучування, вимагаючи застосування індивідуальних пізнавальних стратегій для розвитку комунікативних навиків. Це дозволяє студентам не лише краще засвоїти іноземну мову як предмет вивчення, а й сприяє виробленню умінь, необхідних у майбутній професійній діяльності.

Стрімке збільшення обсягу навчального матеріалу з одночасними тенденціями зменшення часу на його вивчення вимагають інтенсифікації процесу навчання. Навчання працювати полягає в здатності оволодіти професійними знаннями та вміло оперувати ними, одержавши різні фахові ролі в роботі з колективом [1 с.31; 3 с.28; 6 с.13]. Це зумовлює потребу пошуку ефективних шляхів організації та управління процесом навчання, засобів контролю, засвоєння знань, а також пошуку резервів підвищення якості навчання. Нині джерелом таких резервів, може бути застосування в процесі навчання комп'ютерної техніки.

Стрімкий розвиток та активне використання в суспільстві сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) призвели до істотних змін у системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Використання засобів ІКТ у професійній освіті є досить актуальним.

Структура професійно - комунікативної компетентності викладачів стає більш комплексною. Епоха інформатизації суспільства передбачає, що студент має чітко усвідомити, що комп'ютер та периферійне обладнання є основними інструментами в його майбутній професійній діяльності, які здатні полегшити розв'язок цілої низки професійних завдань. Саме тому кваліфікованому фахівцю слід вміти серед широкого кола програмних засобів відшукати такий, який досить швидко та ефективно допоможе отримати потрібний результат.

Слід зазначити, що в сучасному тлумаченні терміну “інформаційна компетентність” найчастіше має на увазі використання комп'ютерних інформаційних технологій, а точніше визначення слід трактувати як “комп'ютерна інформаційна компетентність”.

Висновки. Професійно - комунікативна компетентність є інтегративною сукупністю якостей та вмінь, яка вміщує універсальні способи пошуку, одержання, обробки, подання і передачі інформації, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизації і перетворення інформації в знання.

Одна з основних вимог сучасного ринку праці до фахівця – це, насамперед, відповідний рівень його професійної компетентності.

Найважливішим завданням сучасної освіти українські науковці визначають її переорієнтацію на визначення професійно - комунікативної компетенції.

Професійно - комунікативна компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а досягнення компетентності відбувається через здобуття фахівцем необхідних компетенцій, що становлять мету його професійної діяльності.

У зв'язку з невідомим зростанням об'єму інформаційного потоку та виникненням нових джерел інформації та її користувачів, акцент у розробці моделей пошуку та аналізу інформації зміщується на здатність шукачів інформації розуміти, відображати, професійно спілкуватися та критично мислити.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і головний редактор В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2001. – 1440 с.
2. Дичківська І.М. Формування інтелектуальних мотивів у контексті інноваційного навчання в підготовці фахівців: методологія, технологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. Ч. 3. – Київ – Вінниця, 2003. – С.327-331.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
4. Кірсанов В.В. Технологія проектування поліфункціональних соціально-культурних програм // Вісник КНУКіМ. “Педагогіка”. – 2002, № 6. – С. 23 – 28.
5. Підласий І.П., Трипольська С.А. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя. // Рідна школа. – 1998. – №1. – С.3-8.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М., 1998. – 255с.